

JAN POLÁČEK

CESTA HRDINY

Venku se setmělo.

Pokoj naplnily stíny a krejčovský panák v koutě, oděný do tatínkovy slavnostní uniformy, tím kouzlem ožil. Šedavé, do hladka vyžehlené sukno, splývající přes dřevěné jádro, se pohnulo. Poslední pablesky denního světla zajiskřily na výložkách a dva páry hrotů Longinova kopí, podložené černým sametem, zažehla na okamžik vnitřní zář. Lebčička na čapce s černým kšiletem se ušklíbala a nebýt jediné nohy, jíž se panák opíral o podlahu, vykročila by jistojistě bez zaváhání k Waltrovi. Chlapec seděl uprostřed místnosti na tvrdé židli a čekal, až mu bude odpuštěno a trest shledán dostatečným.

Dostal za úkol zpytovat svědomí... musel vysvětlit, proč přišel domů celý špinavý, s modřinami a se zaschlými stopami slz a slíbit, že se něco takového už nikdy nestane... Vlastně to musel slíbit především otci, protože o odpuštění mohl rozhodnout jedině on. „Vše, co je v tobě, vše, co děláš, vše, o čem přemýšlíš – musí mít řád, rozumíš?“ vysvětloval mu. Šedomodré oči měl přísně přivřené a podmračené čelo mu shora dolů pŕlila vráska. „Nikdy na sobě nesmíš nechat znát slabost. Je ti to jasné, Waltře?“ Oslovil jej jménem z druhého křtu. Chlapec přikývl, musel přikývnout. Už nebyl Martin, byl Waltr. „Ano, tatínku.“ Na tom, co slyšel, nebylo nic nesrozumitelného. Na otce ale hleděl jako na nějakou neznámou bytost – na cizí tvář, v níž se nezračil žádný pocit, na tmavohnědé vlasy lesklé brilantinou, do hladka vykartáčované, až obepínaly hlavu jako dokonale tvarovaná přilba. Vnímal jemný pach vanoucí z šatů – cigaretový dým, dech kancelářské plísně, pronikavou vůni krému ze služebních bot. Sklonil hlavu před tatínkovým upřeným pohledem a zůstal tak, dokud necvakl zámek... Ted' seděl za zamčenými dveřmi a pohledy smýčil pokoj, zaujatý

každou drobností, jež jej mohla vytrhnout z černých úvah. Tak moc se snažil na nic nemyslet, tolik se zaobíral drobnostmi, že ani nezaznamenal, kdy se to stalo... Okno do ulice se pojednou samo od sebe tichounce otevřelo. Nedotkl se ho, neodvážil se na klikku na spodku rámu ani pohlédnout. Přesto se v jistém okamžiku, asi sama od sebe, otočila a vítr okenní křídla neslyšně rozevřel. Tatínek by asi řekl vyšší mocí, protože otevřené okno, ať už se otevřelo jakkoli, lze přece vždy nějak rozumem vysvětlit. Tak by to řekl tatínek... Možná se Waltr díval na maminciny porcelánové figurky, vyrovnané ve skleníku, možná na lebku na tatínkově čapce, možná na fotografii strýčka Heinricha. Na okno určitě nehleděl, tam ne, soustředil se na cokoli jiného a oddaloval chvíli, kdy se bude muset v myšlenkách vrátit k dnešnímu dni, aby hledal vysvětlení, které by tatínka uspokojilo...

Školní ráno začalo zcela obvykle, chraptivý reproduktor nad dveřmi hovořil hlasem pana ředitele o situaci na bojištích. „V osmém roce války se konečné vítězství přiblížilo na dosah. Naše hrdinné ponorkové loďstvo dál udržuje blokádu ve vodách Atlantiku a rakety V-2 odpalované z vlečných kontejnerů dopadají na New York. Smečky ponorek daleko od domova drží stráž... v kleštích sevřely s japonskými spojenci nepřítele a nedovolí mu opustit temný úkryt.“ A čísla tonáže potopených lodí... Tomu všemu Waltr už rozuměl, strýček Heinrich mu nedávno o dovolené všechno vysvětlil. Možná by dokázal odpálit i torpédo, přesně věděl, jak otevřít komoru, jak ho odjistit a vyslat k cíli.

Hlášení pokračovalo: „Ve východních koloniích bezpečnostní orgány odhalily připravované spiknutí a všichni organizátoři byli popraveni, ostatní účastníky deportovala polní policie i s rodinami do sběrných táborů k převýchově.“ Ředitel se odmlčel, asi si rovnal své poznámky, a pak přečetl zprávu, která se týkala přímo studentů. „Pro dobrovolníky bude od prvního ledna snížen odvodový limit na ročník třicet čtyři. Studenti měšťanky se mohou přednostně hlásit do výcvikových táborů speciálních zbraní... Současně dochází ke změnám v organizaci výuky, o podrobnostech budou informovat třídní profesori.“

Zeměpisář stál u okna, hleděl dolů na ulici a prstem ťukal na parapet. První hodinu zkrácenou hlášením se obvykle nezkoušelo. Přes

tabuli už byla pověšena zcela nová mapa Říše, voňavá tiskařskými barvami, s hranicemi dělícími Evropu do pravidelných zemských celků. Prag ležela na území Bayern-Böhmen Land.

Všichni tiše naslouchali.

Waltr měl místo ve druhé lavici prostřední řady po boku tlustého Seppa. I jeho tatínek pracoval ve velkém šedém domě komisariátu na hlavní třídě. Byl nadřizeným Waltrova otce. Po matce byl Sepp jediným skutečným říšským Němcem v celé třídě a svou výjimečnost si dobře uvědomoval. Třeba teď se zcela bezostyšně přehraboval v brašně a dobýval se do sáčku se svačinou. Waltr viděl, jak dvěma prsty zajel mezi krajíce chleba tlustě namazané máslem, vytáhl kolečko suchého salámu a strčil si je do pusy. Byl spíš tlustý než svalnatý, ale v sedmé třídě má i to svou váhu. Když takový tloušťík někoho přilehne k zemi, moc šancí nemá. Tvrdíval, že správný árijec může být i ryšavý, že jde jen o zvláštní odstín plavosti – a možná ten nejsprávnější.

Zrzek s odstálýma ušima, malým nosem a bílou pletí plnou pih vystupujících na sluníčku byl nedotknutelný. Zcela samozřejmě jej ostatní zvolili všemi hlasy mluvčím třídy i velitelem družiny Nové mládeže, když ji ve třetí třídě zakládali.

Hned ráno bylo Waltrovi jasné, že Sepp má „svůj“ den a on má tu smůlu, že je po ruce. Nenáviděl jej a přitom se ho bál.

Když dal pan profesor pokyn, aby vstali a společně se pomodlili, jen odevzdaně čekal, co přijde.

Ukazovátko v ruce profesora Wachmanna zamířilo ke stropu, se svistem pokleslo a pak kolébavě udávalo rytmus.

*Vater Unser im Himmel,
Geheiligt werde dein Name,
Dein Reich komme,
Dein Wille geschehe,
wie im Himmel so auf Erden.*

Sepp se k Waltrovi naklonil, chytl jej za ramena a obrátil čelem k sobě. Doširoka otevíral ústa a křičel mu slova modlitby do tváře. Sprška slin letěla vzduchem a padala na chlapcovu tvář.

Unser tägliches Brot gib uns Heute.

Waltr předstíral, že mu to vůbec nevadí... ba naopak. Snažil se

nevnímat kradmé pohledy ostatních hochů zastírajících smích. Tvářil se, že se baví i on sám, že je tomu žertu po vůli, pro své vlastní potěšení.

Konečně si všeho všiml i profesor, deklamující text modlitby s přivřenýma očima.

„Seppe, co to děláš?“

Ten se ušklíbl a beze strachu opáčil: „On špatně německy vyslovuje, pane profesore. Takhle ničemné modlení nemá žádný smysl. To jednou říkal můj tatínek,“ dodal téměř výhružně, jako by chtěl zamezit jakémukoli nesouhlasu.

„Já se ale snažím,“ odvážil se promluvit Waltr, „a můj tatínek říkal...“

„Musíš chtít víc,“ řekl Sepp, „nebo ti pomůžu já. Mám dojem, že teď už je ti rozumět o něco líp. Kdyby ses na mě ještě chvílku díval, určitě by ses něčemu přiučil. Já dokážu křičet ještě víc, mnohem víc...“ Nažloutlé zuby kolem temného otvoru s chřtánem padajícím do útroh a se sykotem vdechnutý vzduch...

„Přestaňte, chlapci. Ty, Seppe, nech Fleischera na pokoji. A ty se více snaž, Waltře,“ vyřešil situaci profesor. „Modleme se.“

Und vergib uns unsere Schuld...

„Slepejší,“ sykl Sepp, „dneska mi budeš sloužit. Na nic jinýho se s těma svejma obrovskejma sklama stejně nehodíš. Čumíš vyjeveně, jako bys čekal, odkud přiletí rána.“

Waltr se jen příkrčil.

„Ticho, chlapci! Jak už říkal pan ředitel, čekají nás změny. Zítra přinesete do školy všechny své staré učebnice a dostanete za ně nové, psané v německém jazyce. Zapište si to do notýsků, ať nezapomenete...“ zamyslel se. „Každý poškozený výtisk budete muset samozřejmě uhradit.“

Sepp chytl Waltra za ruku a pevně mu ji stiskl. „Počkej po vyučování, zase ti poteče červená. Radši si nachystej kapesník.“

„Současně se, chlapci, ruší německý jazyk jako zvláštní předmět a bude zahrnut do všech ostatních. Výklad bude ještě nějaký čas probíhat v češtině, ale při zkoušení budete muset odpovídat už jen německy...“

Gomulka, sedící za Waltrem, se naklonil kupředu a dal mu herdu do

zad. „Seppe, vezmeš mě odpoledne s sebou?“

Tloušťík se blahosklonně pousmál. „Jasně. A ty sem dej brejle.“ Strhl Waltrovi z nosu kostěné obroučky a položil je na stůl ke Gomulkovi.

„Já ale nevidím na tabuli,“ zaprotestoval.

„A co má bejt. Mám se snad kvůli tomu rozbřečet... Cvič si paměť a nespolehej na berličky. Co bys dělal s brejlema třeba na frontě, ty ubožáku.“

Rozostřené obrysy mohly způsobit stejně jako oční vada i slzy, tlačící se samovolně do očí. Waltr zaťal zuby a víčka pevně sevřel k sobě.

Reprodukce portrétů od Wolfganga Willricha splynuly se stěnami. Všichni ti hrdinové ověnění železnými a rytířskými kříži ztratili své tváře a zbarvili se do odstínu vojenského sukna.

Nesmím brečet, tu radost jim neudělám. Ne a ne. Musím být silný... jako tatínek. Jeho se bojí všichni, úplně všichni. A možná z něj má strach i Seppův otec, i když to nesmí dát najevo...

*

Do místnosti pronikl oknem chladný větrík, nadzdvihl záclonu, zatřepotal s ní a potom ji cosi nedefinovatelného vytáhlo ven na ulici a celou zplihlou a zkroucenou zavěsilo v prostoru. Temný obdélník okna naplnila tma – černota do posledního listu obraných kostnatých větví stromů, černota nebe pokrytého temnými mraky zimy, temnota vody nasáté do nich z blátivých parků i ze všech spár dláždění, temnota jen tušených nočních tvorů, temnota ukrytá v jejich srsti i v jemných pírkách.

Hodinový stroj odsekával pravidelné dílky z večera. Ospalý vzduch se líně válel místností a slaměnky zavěšené na stěně mdle voněly. Všechno kolem se ve své nehybnosti zpomalilo, čas se natáhl jako guma a vteřina za vteřinou se vlekla neskonale dlouho. Waltr pohlédl na své dlaně obemykající sedák židle a i jeho oči se otáčely jen zvolna, jako by jimi nevládl on sám, ale snad nějaký vládce vší loudavosti... Nastalo cosi, k čemu obvykle dochází jen v kratičkém intervalu mezi

spánkem a procitnutím. V mžiku, kdy zhutnělý sen prokmitne skutečnost a oboje spojí do sugestivního výjevu. Waltr pevně sevřel v dlaních okraje sedáku, celý se křečovitě napjal a chodidla zapřel do podlahy. Vnímal neklid, který mu procházel tělem... V koutě místnosti cosi zapraskalo.

Tvář z fotografie se pohledem zastavila na tatínkově uniformě, všimla si, že k jednomu Longinovu ostří přibýlo druhé, vševědoucně pokývla a potom oči bez lesku obrátila k Waltrovi. Vyčkávavě na něj hleděla. Zcela bez mrknutí, strnule, prostě tak, jak už to fotografie dělají.

„Strýčku... Jsi to ty, strýčku Heinrichu?“ vyrazil Waltr přerývaně.

„Už nejsem Heinrich, chlapče, teď už jsem zase jen Jindřich,“ odvětil obrázek důstojně.

Chlapci přeběhl mráz po zádech. „Co se stalo? Kde ses tu vzal, strýčku?“

„Moc jsem si to přál, Waltře. Tak moc, že se mi to podařilo.“

Waltr sklouzl ze židle. „Musím zavolat... vlastně... já jsem tu zamčený. Budeme muset zaklepat na dveře, aby přišel tatínek s maminkou.“

„Raději ne,“ zadržel ho. „Já vlastně přišel jenom za tebou. Věděl jsem, že potřebuješ poradit, a vím, že od mého bratra se rady nedočkáš.“

„Tys přišel za mnou?“

„Nemusíš se mě bát, já ti neublížím, a ani ti ublížit nemohu.“

„Já se nechci bát, ale nějak to nedokážu.“

Strýček se pousmál. „To jednou přejde, Waltře.“

„Ale kdy?“

„Až pochopíš, že máš jen dvě možnosti. Buďto se budeš pořád ukryvat a čekat, až si tě tvůj démon sám najde, anebo se překonáš a půjdeš mu vstříc.“

„To nikdy nedokážu,“ povzdechl Waltr.

„Ale ano, až přijde ten pravý čas.“

Strýček sejmul placatou námořnickou čepici se širokým kalounem a nápísem Kriegsmarine, aby si utřel čelo. Neměl na něm ale ani kapku potu, bylo zcela hladké a bílé jako kus křemene. Kaloun pojednou

zčernal a bílá zdobná písmenka nyní říkala **Níkdý nezapomeneme**. Zlatý řezák ve strýčkově dolní čelisti trčel ven víc než obvykle, mezi propadlými tvářemi a dravčím nosem, byl nejvýraznějším detailem ve tváři.

Zčernalé oči se propadly hluboko do důlků, hluboko do temných chodeb zavrtávajících se do nitra lebky.

„Už musím jít, Waltře,“ strýčkovy rty se v křeči pohybovaly nahoru a dolů a poslední slova z nich chřestivě splývala jako nesrozumitelné strofy zaklínadla... „Jdi mu naproti, chlapče, až přijde tvůj čas.“

„Já to ale nedokážu,“ vykřikl Waltr.

Černobílá fotografie už opět visela nehybně na stěně. Větrný vír vtáhl záclonu zpět do pokoje. Ve spirále ji protočil místností a světlo a stín naposledy vykouzlily zdánlivý úšklebek na námořnickově tváři.

Čas se opět zrychlil... Venku pod okny projel s troubením vůz a z hospody v přízemí domu zazněl hlasitý zpěv. V zámku u dveří pokoje zarachotil klíč a zámek vzápětí suše klapl.

*

„Nemůžeš si takhle vymýšlet,“ zlobil se otec. „Musíš se zachovat jako muž. Postavit se potížím čelem, rozumíš? Jinak spolu nemáme o čem mluvit!“

Waltr si uvědomil, že tatínek nepřijme pravdu. Tu pravdu pravdoucí, kterou prožil na vlastní kůži a s níž se mu nakonec svěřil. Vypověděl mu všechno o Seppovi, vše o jeho posměšcích a týrání...

„To on mi nabil,“ zvýšil hlas, protože doufal, že tak slova snáz dorazí k otcově sluchu.

„Jsi slaboch!“

„A nebyl sám.“

„To tě neomlouvá. Takové věci si musíš vyřešit jen ty, a ne žalovat... Co si myslíš, že udělám? Že snad půjdu do školy za ředitelem, nebo že si dokonce budu stěžovat u Seppových rodičů?“

Po celou dobu, kdy otec se stále stejným výrazem nezúčastněné převahy přesvědčoval Waltra, že on je tím, kde je třeba hledat chybu, stála maminka vedle dveří a propletené prsty tiskla křečovitě k prsům.

V tváři se jí mísil úžas se strachem.

„Pořád mi bere brýle.“

„To je ale tvá slabost, Waltře. On za ni nemůže,“ opáčil otec.

„A já snad ano? Vždyť jsem se takový už narodil.“

„Ty budeš ještě drzý?“

Veškerý vzdor z Waltra vyprchal. Zbylo jen zoufalství. Slova, která v sobě nacházel a jež byl ještě schopen vyslovit, se jako kostky stavebnice skládala v předem určené schéma, v úpěnlivou prosbu. Obrátil se k matce: „Maminko, prosím, pomoz mi.“

„Ještě existují internátní školy, chlapče,“ nenechal se přerušit otec. „V těch tě v muže vychovávají zcela jistě. Musíme, maminko, uvažovat o tom, že Waltr do některé přestoupí.“

Zachvěly se jí rty. Chvilí se zdálo, že ani teď nepromluví, pak ale tiše pronesla: „Všechno se v dobré obrátí, uvidíte. Musíme jen věřit. Víra nás ochrání.“

Otec přikývl. „Ano, musíme věřit. Ale Waltrovi už věřit nebudeme. Ukázalo se, že si naši důvěru nezaslouží... Kdyby tu byl tvůj strýček Heinrich, chlapče, vysvětlil by ti, co je to čest muže, čest vojáka.“

Waltr vyhrkl: „Ale strýček Heinrich je mrtvý.“

Otec na okamžik strnul, pak se otočil k matce a podmračeně si ji změřil pohledem. „Kdo mu o tom řekl? Ty?“

„Ne, já ne,“ bránila se.

„Dopis přišel v pondělí,“ uvažoval. „Tys četl dopis, který ti nepatřil?“

„Nečetl.“

„Tak jak to tedy víš?“ pokračoval ve vyptávání.

„No... vím to,“ řekl Waltr.

„Ale kdo ti to řekl?“

Jsou pravdy stojící nade vším, pravdy patrné na první pohled, pravdy, kterých se lze s trochou úsilí dopátrat a... a šílené pravdy. Pravda je to, co říká ve svém projevu Vůdce, vše, o čem hovoří v rádiu a píší v novinách. Pravda je vše, co řekne profesor ve škole, co se dozvíš od četníka na ulici, vše, k čemu dospějí v šedé budově komisariátu, kde pracuje tatínek. Všechno to jsou pravdy, které musí být všem zřejmé, prostě musí – to nejsou takové ty šílené pravdy,

kterým nikdo nikdy neuvěří.

„Slyšel jsem to ve škole,“ řekl nakonec Waltr, „pověděl mi to Sepp Reiner.“

„Cože?“ podivil se otec.

Lež s pachutí pravdy. Ve Waltrovi se ze zoufalství sebrala vnitřní síla, již vůbec netušil. Koneckonců, kdyby o strýčkovi Sepp slyšel a věděl, že tím Waltrovi ublíží, ani chvíli by nezaváhal... Tím si byl jistý.

„Musel mu o tom říct jeho tatínek. Asi jste o tom mluvili v práci.“

Otec jej zamyšleně sledoval.

„Já to ale nechtěl na Seppa říct,“ pokračoval Waltr, „nechci, aby sis myslel, že žaluju, tati.“

„Ano,“ reagoval mechanicky. „To je správné. Teď ses zachoval dobře,“ odmlčel se a hledal slova. „Tvůj strýček padl hrdinskou smrtí na začátku října. Jeho ponorka byla zasažena hlubinnou náloží a už se nevyonořila. Vůdce mu za jeho statečnost udělil železný kříž druhé třídy.“ Postavil se čelem k bratrově podobizně a hlučně srazil paty. Zdálo se, že i zasalutuje, ale nakonec nechal ruce pevně přimknuté ke švům kalhot své šedivé úřednické uniformy.

Odstoupil od fotografie a znovu se obrátil na Waltra. „Sepp udělal, to, co musel – pověděl ti pravdu. Vlastně prokázal z nás ze všech největší odvahu. Zachoval se správně a tebe tak chtěl posílit.“

„To těžko,“ zašeptal chlapec.

„Ublížit ti mohou jen zlí lidé, ne tví druzi. A Sepp je přece velitelem tvého družstva ve svazu mládeže.“

Už před lety dostal Waltr knihu, která mu měla v řeči těch nejmenších sdělit, kdo je dobrý a kdo zlý. Pod vánočním stromečkem našel knihu Julia Streichera nazvanou *Jedovaté houby*. Byla v ní řada příběhů s množstvím ilustrací. V prvním z nich se maminka se synem vydá hledat do lesa houby. Vysvětluje mu, že některé houby jsou jedlé a některé jedovaté. *A tak je to i s lidmi, pokračuje, jsou dobří lidé a dobré houby, jsou špatní lidé a jedovaté houby. A my se musíme mít na pozoru před špatnými lidmi, stejně jako před jedovatými houbami. Rozumíš?* A chlapec odpoví: *Ano. Víím, kdo jsou ti špatní lidé, ty jedovaté houby. Pan učitel nám o těch lidech hodně vyprávěl. Jsou*

všude, v každé zemi a způsobují bídu, nemoci a smrt. Musíme se naučit, že ten problém se týká nás všech...

U koho jiného by ale měl Waltr hledat pravdu nežli u otce. Komu jinému by měl víc věřit... Co když je skutečně vada jen a jen v něm a on se v nevědomosti nechce napravit.

Lhal, lhal tatínkovi, a když teď zvažoval, komu má vlastně více důvěřovat, jestli sám sobě, nebo otci, vycházela mu na tak jednoduché zadání ta nejprostší odpověď. Tatínek nelhal, byl si jistý každým svým slovem...

„Už jsi dávno mohl být na liceu Vrilu a něčeho dosáhnout,“ řekl otec. „Potřebuješ přítele, skutečného přítele, který by tě nepodporoval ve slabostech.“

Waltr nedokázal otci říct, že se s ním vlastně nikdo přátelit nechce... Že jej nikdo nikdy nepozval na oslavu narozenin či se jen pobavit na zahradě.

„Chlapecké hry jsou pro tebe tou správnou cestou, Waltře. Vyberu dva tvé spolužáky a zavolám jejich rodičům, aby je k nám poslali. Můžeš jim pro začátek ukázat své knihy.“

„Co když ale nebudou chtít?“

„Z toho mít strach nemusíš,“ usmál se konečně otec. „Oni určitě chtít budou.“

*

Na druhý den ráno se studenti řadili do zástupů před tělocvičnou. Určení profesori kontrolovali stav starých učebnic a vybírali úhradu za poškozené. Pak je předávali dělníkům ze sběrných surovin. Ti jedním odborným pohybem odtrhli desky od knižní složky. Tvrdý papír skládali na hromadu vršící se na zemi a vnitřek vhodili na korbu přistaveného nákladního auta.

Waltr postupoval ve frontě, až se ocitl před profesorem tělocviku. „Waltr Fleischer, sedmá á,“ vyslovil rázně a natáhl před sebe paže s komínkem učebnic.

Tělocvikář bral do rukou jednu po druhé. „Odškrťávej si,“ řekl Lansdorfovi z vyššího ročníku. „Čítanka v pořádku, mluvnice také,

zeměpis ano...“

Nakonec musel Waltr zaplatit jen aritmetiku, na níž se mu jednou doma vylila lahvička inkoustu.

Desky zaskřípěly a úlohy, nad kterými strávil tolik času, prolétly vzduchem jako bílý pták a přistály na ostatních knihách.

U školních dveří stál školník a dohlížel na pořádek. „Vy, co jste odevzdali učebnice, jděte ihned do svých tříd,“ přikazoval, „za chvíli začne hlášení pana ředitele.“

Waltr vyběhl po schodech do prvního patra a sedl si na místo. I na desce jeho stolku už leželo několik nových knih s obaly v jednotné červeno-černo-bílé barvě. Když otevřel aritmetiku, ani moc odlišností od té předešlé nevnímal. Číslice a symboly zůstanou pořád stejné, uvědomil si... Nepředpokládal, že by měl s němčinou potíže. Otec ji ovládal velice dobře a často v ní spolu hovořili. Jen mamince se hodně pletly členy i zájmena a často si nemohla vzpomenout na správný tvar nepravidelného slovesa. Styděla se a raději se hovoru vyhýbala. Chodila o několik ulic dál, než musela, za kupcem, který němčinu nevyžadoval.

Waltr zalistoval knihami. V čítance byly jen samé dlouhé články, na začátku části z projevů významných státníků a básně, za nimi několik úryvků válečných románů. Některé z nich už četl, tatínek mu je půjčil ze své velké knihovny.

Postupně se shromáždili ve třídě všichni a společně pak vyslechli hlášení pana ředitele o situaci na bojištích.

Dějepis se Waltr nebál, vlastně si při něm vykládali jen události několika posledních let, které pamatoval či mu je otec dopodrobna vysvětlil. Profesor stál před tabulí doširoka rozkročený a bičíkem šlehal o vršek černých lesklých holínek. Neustále chodil oblečený v uniformě, a když sejmul vycházkovou čepici, zůstal mu její okraj vytlačený na lysé hlavě až do konce hodiny.

Měl ve zvyku v rychlém tempu přednést určitou část látky, pak se odmlčel a rovnal si myšlenky v hlavě. V té době si studenti museli do sešitů zapsat vše, co si z předneseného zapamatovali. „Tak hotovi?“ řekl a zkontroloval, kdo ještě neodložil pero. „Pokračujeme. Lidstvo si nakonec uvědomilo svou sílu a rozhodlo se zabránit vzniku slabého

pokolení. Prozřetelnost nám otevřela cestu a naše právo na expanzi bylo historií potvrzeno. I patřičné místo našich zemí pod vedením našeho vůdce generála Radola Gajdy v těchto dějinných událostech bylo předurčeno. Ve spojení s německými studenty provedl záchrannou akci, ujal se moci a 14. března 1939 odjel do Berlína, kde jsme přijali svou část oprávněné odpovědnosti za rozvoj nacionálního hnutí. Ke spolenectví Berlín-Řím, k Ocelové ose se jako jedny z prvních připojily naše země.“

Profesor vešel mezi lavice. Každé dokročení pravé nohy doprovázel temný úder. Neohebná protéza, přichycená k pahýlu stehna.

Když vešel na začátku roku poprvé do třídy, Waltr se ho bál. Byl poučený staršími spolužáky, že tenhle profesor je velmi náročný a nelitostný. Stanovil pravidla, podle nichž se měli chovat, a na každý prohršek reagoval tvrdým trestem... První den studenti vstali na pozdrav a on prošel celou třídou beze slova. Zastavil se až vzadu, jim za zády. Tušili, že čeká na první projev neukázněnosti, na nepatrný pohyb, aby demonstroval svůj výchovný postup. Když se nedočkal, vyrazil nazpět k tabuli – klap, buch, klap, buch... Tak nějak kráčel d'ábel na školním představení „Nepřítel naslouchá“... Zastavil se u první lavice, vyhrnul vysoko nohavici a sejmul protézu. „Granát,“ řekl, „dobývání Londýna ve čtyřiačtyřicátém. Proto tu jsem dnes s vámi. Ale frontu jsem neopustil, vy jste moje bojiště. A já vás kromě dějepisu budu učit ještě disciplíně, protože je stejně důležitá. Musíte vědět nejenom to, co se kdy událo a proč, musíte i pochopit, co od vás dnes národ žádá. Dějepis je disciplína a disciplína tvoří dějiny. Na hodinách mě uvidíte jen v uniformě, a ptáte-li se proč, pak je to proto, aby se tahle pravda stala vaší součástí, abyste si ji uložili do svého vědomí a nikdy nezapomněli.“

Waltr dokončil zápis vyložené látky a červeně si podtrhl slovo expanze. Bude si jej muset najít ve slovníku cizích slov, aby mu porozuměl.

Zazvonilo. Dějepisář dokončil větu, vytáhl notes a cosi si do něj poznamenal. „Do příště si přečtete výňatek z knihy Alfreda Rosenberga *Mýtus dvacátého století*, učebnice dějepisu, stránka padesát šest.“

Pak shrnul knihy v podpaží, pohledem přelétl vyrovnané řady

studentů vypjatých v pozoru, pokývl na pozdrav a vybelhal se ze dveří.

Waltr si rychle vyndal svačinu a vyběhl z učebny za dějepisářem. Vlastně ho měl ze všech profesorů nejradši, disciplína, kterou vyžadoval, nedělala výjimky a ani velkohubý Sepp se nedočkal žádných privilegií. Postavení otce mu v očích profesora spíše přitížilo. Při zkoušení totiž často neuměl a jen střídavě rudnul a bledl. Dějepisář, který často opakoval Führerova slova o poslušné a nacionálně vzdělané a vychované mládeži mu říkal: „Já vím, čím je váš otec, právě proto vám dávám takové hodnocení. Teď ještě máte možnost na sobě pracovat. Až budete u útvarů, bude pozdě...“

Služba z vyššího ročníku už procházela chodbou a vyháněla z tříd opozdilce, aby korzovali. Waltr se snažil najít někoho k sobě do dvojice.

Nakonec se k němu připojil černovlasý Karl, srovnal s ním krok a sám jej oslovil:

„Tvůj táta telefonoval včera s mojí mámou...“ Ukusoval z chleba a dlouhá patka mu padala do očí. Co chvíli pohodil hlavou, aby vlasy odstranil z čela. „Proč chce, abych k vám přišel?“

I sám Waltr by si ho vybral za přítele, nikdy jej neurážel, stával stranou šarvátek a ani nepatřil ke kroužku věrných obdivovatelů Seppa. Jeho otec pracoval ve státní správě, ale sloužil jen na ulici. Uniformu měl tmavě modrou a dohlížel na tržišti, aby se neobchodovalo se zakázaným zbožím.

Chvíli přemýšlel nad odpovědí. „Asi si myslel, že bychom si mohli spolu rozumět.“

Šli bok po boku chodbou a hleděli upřeně před sebe, jako by se obávali vzájemného pohledu.

„Já bych teda přišel,“ řekl váhavě Karl, „máma říkala, že bych k vám měl jít... Chodívala prý s tvým tátou do stejné třídy,“ kousl do chleba a dlouze žvýkal.

„Co o něm ještě říkala?“

„Že nám chcete třeba pomoci... teda tvůj táta,“ vraštil čelo. „On můj strýček nic špatného neudělal,“ dodal jedním dechem, „neříkal o nikom nic špatného, víš, jen si půjčil něco v továrně a oni si myslí, že to chtěl ukrást.“

Ve Waltrovi zatrnulo. „Jak by mu mohl můj tatínek pomoci,“ podivil se, „to záleží na vyšetřovateli a na soudci. On s tím nemá nic společného. Musí jen udělat, co říká zákon.“

„Ale máma povídala, že jí tvůj táta volal určitě kvůli tomu, že ví, co se nám stalo.“

„To by asi neudělal.“

„Třeba o tom s tebou jen nemluvil,“ uvažoval Karl. „Máma říkala, že by šla odpoledne se mnou. Vzala by si v práci volno.“

Waltr si představil, jak sedí společně ve svátečním pokoji a čekají na tatínka, až přijde z úřadu. Jak hledí na sbírku porcelánových figurek a na fotografii strýčka Jindřicha, na níž se včera objevila černá sametová páska přes dolní roh.

„Ještě by měl přijít Pavel Hein,“ řekl nakonec, „jeho rodičům volal včera táta taky.“

„Hmm,“ zabručel Karel udiveně. „Proč právě on?“

„Je nejchytřejší. Má nejlepší vysvědčení z celé třídy.“

„Je to šprt.“

„Jen se dobře učí,“ bránil spolužáka Waltr. „Pavle,“ oslovil chlapce, který právě procházel kolem. „Přijdeš odpoledne k nám? Tady Karl přijde.“

„To ještě není jisté,“ ohradil se kluk.

Pavel nosil jako jediný ve třídě sako a kolem krku měl uvázaný šátek jako kravatu. Zvedal vysoko hlavu, a tak se zdálo, že na všechny kolem hledí přezíravě.

„Nevím,“ řekl a vytrčil odhodlaně bradu. „Mně rodiče řekli, že záleží jen na mně... na tom, jestli budu chtít já.“

„A co chceš ty?“ ptal se Waltr pokorně.

„Ještě nevím, ale spíš nepřijdu. Musím držet smutek za bratra, padl na západní frontě a příští týden nám budou na úřadu předávat jeho řád za statečnost.“

„Já myslel jen na chvíli, víš, ukázal bych vám třeba své knížky.“

„Můj táta povídal, že jako rodina hrdiny, který padl za Říši, nemusíme být úslužní ke každému úředníkovi z komisariátu.“

Waltr se kousl do rtu. Co by tomu asi řekl tatínek... Zledovatěly by mu oči, prsty by zahákl za opasek a hrozně by křičel. S Heinovými by

to dopadlo určitě špatně. Hlodalo v něm ponížení, ale netoužil po odvetě. Hledal slova, aby zastřel, co bylo Pavlem vyřčeno, a přitom nebyl podezříván ze slabosti...

„Třeba budeš mít čas jindy,“ řekl, „až nebudete držet smutek...“

Pavel otevíral ústa k odpovědi, ale nakonec si to rozmyslel.

„Tak to odložíme, Karle, počkáme, až bude mít Pavel čas,“ řekl Waltr a křečovitě se pokusil o úsměv.

Zvonek zazvonil jako na zavolanou.

„Tak třeba někdy jindy,“ opakoval, „já si myslím, že by se vám u nás mohlo líbit.“

Skupinku chlapců rozrazil Sepp a odstrčil je do všech stran.

„Do třídy,“ hulákal, „běžte do třídy. Neslyšeli jste, že zvonilo?“

*

Doma si Waltr sedl za svůj psací stůl, vytáhl sešit a otevřel jej na zadání úlohy z geometrie. Pokusil se na něj soustředit, ale spíše než zápis vnímal hlasy a zvuky z prádelny v přízemí. Schodištěm stoupala vzhůru vlhkost a pach hnědého kostního mýdla. Doléhal k němu pravidelný zvuk látky třené o valchu a hlas Frau Stein, jež chodila k Fleischerům pomáhat s prádlem a velkými úklidy.

„A slyšela jste už, milspani, že prý se budou už v porodnicích zabíjet mrzáčci? Četla jsem to v jednom z těch letáků, co dávají do schránek... Já vím, že se to číst nemá. Jen jsem do toho mrkla, když jsem to nesla odevzdat na stanici,“ valcha ztichla, Frau Stein asi přestala prát a rovnala si namožená záda. „Jsou to taková velká písmena, jako z té dětské tiskárničky, co se dala kdysi koupit. To si přečtete, i když nechcete.“

Každých čtrnáct dnů bylo u Fleischerů velké prádlo. Frau Stein byla už dávno v důchodu a pokaždé říkala, že ráda pomůže, třeba i zadarmo, aby neměla oplétačky s bernákem, že ale něco prostě dělat musí. Peníze ovšem nikdy neodmítla...

„Taková lež,“ říkala maminka, „samozřejmě, že to není pravda. Jen štvou proti úřadům... Chtějí je soustředit do ústavů se zvláštní péčí. Tam jim bude určitě líp než v rodinách.“

„To mají pravdu, milspani, ono není žádnéj med se o nějakýho takovýho nebožáčka starat. A když si představíte, že je to na celý život.“

„Právě... A v těch ústavech mají všechno upraveno tak, aby se jim žilo co nejlíp. Nedávno jsem to viděla v jednom žurnálu. Ukazovali tam takového chlapečka, co mu nesloužily nožičky, a ten se vám tak spokojeně usmíval.“

„No jo, to dřív nebylo... Ale koukám na toho vašeho kocoura, ten zase ztloustnul. Je dvakrát takovej, co bejvá v létě.“

Waltr vstal od stolu, šel ven a naklonil se na chodbě přes zábradlí. Kocour Mour ležel na prvním schodě. Zdánlivě netečně přivíral smaragdové oči, ale špička ocasu se mu chvěla jako vydrážděnému chřestýši.

Maminka ždíkala tatínkovu košili. „To on na zimu pokaždé přibere. Nedávno jsme ho vážili a už má skoro šest kilo.“

„To je jako ten kapr, milspani, ti se také vykrmují na vánoční hody... Představte si, že by někdo místo nich jedl kočky, když už jsou v zimě tak vykrmené.“

Máma protáhla obličej a nevěřicně zavrtěla hlavou. „Ale jděte, kam na ty nápady chodíte?“

„No, v tom letáku...“ ztlumila Steinová hlas, „psali tam, že je prý na východě hlad a jedí tam ještě horší věci. Tak mě to nějak napadlo, když je ten váš kocour tak pěkně vypasenej.“

Maminka se snažila obrátit rozhovor v žert. „Někdy mám dojem, že spíš sežere on nás, co toho každý den spořádá.“

„Ale pan komisař Fleischer by o tom určitě věděl, kdyby se něco takovýho dělo, vidíte?“

„To víte, že ano. Všechno jsou to jen pomluvy...“

Ženy vzaly z kamen hrnec s horkou vodou a nalily ji do necek. Steinová zhluboka vydechla a založila ruce v bok. „No však už taky napřesrok bude válka devátým rokem. To už bude osmačtyřicátěj a v pekárně jedna povídala, že když je osmička na konci, že se už určitě něco stane. Vono je snad to numero nějaký začarovaný. Třeba už konečně vyhrajeme a ta Amerika kapituluje.“

Maminka vážně pokyvovala. „Všechno se v dobré obrátí, uvidíte.“

Musíme jen věřit.“

Na chodníku před vchodem cvakly okované boty. Tatínek se vracel domů. Otevřel dveře, a když se proti němu vyhnula horká pára páchnoucí mýdlem, svraštil čelo. „Ještě není vypráno?“ podivil se.

Maminka si utírala mokré ruce do zástěry. „Jdeš dneska nějak brzo... ale už končíme. Domácháme a budeme vššet. Ohřeju ti večeri. Už zůstaneš doma, nemusíš večer do služby?“

Frau Stein celá zrudlá prací a možná i trochu nejistá z odměřeného tatínka přitáhla valchu blíž k tělu. „Však si vždycky říkám, že snad neznám nikoho dalšího z našich, kdo by to dotáhl tak vysoko jako vy... až na komisariát. O všem rozhodovat – co bude a co ne, a o lidech...“

Tatínek Steinovou nebral na vědomí, zamířil ke koupelně. Zastavil se jen u maminky, aby jí dal pusu na tvář, a řekl: „Dnes už jsem skončil, mám prázdný stůl... Ledaže by mě ještě v noci zavolali k nějakému spěšnému případu. To člověk nikdy neví.“

Pak se v koupelně zavřel, pustil si z kohoutku vodu a dlouho, dlouho se umýval.

Máma stála za dveřmi s ručníkem v ruce, a když voda ztichla, zaklepala na dveře, otevřela a podala ho tatínkovi, aby si utřel ruce. „Říkala Frau Stein, že našla buřičský leták ve schránce toho opuštěného domku na Konigstrasse, tatínku.“

Zpozorněl. „Co jste s ním udělala?“

„Odevzdala ho na stanici,“ odpověděla za ni maminka. „Co jiného?“

„A vyptali se vás, kde to bylo a jestli jste ho tam neviděla někoho dávat?“

Steinová přikyvovala. „Na všechno se vyptali a všechno si to zapsali. Prý to tam budou hlídky kontrolovat.“

„Tak,“ přisvědčil otec, „tak to má být.“

Maminka mu stiskla ruku: „Tatínek by si s nimi uměl poradit.“

*

Leták nedal Waltrovi klidně spát a ve snech jej pronásledovaly listy papíru potištěné tajemným textem. Ještě nikdy žádný neviděl a z řeči dospělých nabyl dojmu, že je nebezpečný – velmi nebezpečný, třeba

jako zbraň, možná jako ostře nabitá pistole, kterou tatínek na noc ukládá do nočního stolku. Jednou viděl plakát na představení jakéhosi varietního kouzelníka a hypnotizéra, vybavoval si temné, hluboké oči, které jako by jej stále sledovaly, když kráčet kolem vylepovací plochy. Bylo v nich cosi tajemného a hrozivého, nacházel v nich sdělení: Já o tobě vím všechno, úplně všechno, přede mnou nic neutajíš... a byl to vlastně také jen kus papíru, i když asi mnohem větší, než bývá takový písmeny potištěný leták.

Vyrazil do školy o něco dřív a doma se vymluvil na třídnickou hodinu. Konigstrasse byla trochu stranou, na náměstí musel Waltr odbočit do užší uličky, projít fortanou skrz staré hradby a seběhnout po schodech až dolů na nábreží. Tam stál starý rozpadající se domeček, který museli majitelé opustit nedlouho po začátku války. Pak se v něm vystřídalo několik partají, které o něj příliš nedbaly... ti poslední ho zanechali v takovém stavu, že se už nikdo další nenastěhoval. Napadlo jej, že asi ti, kteří letáky roznášejí, z města nebudou, protože by o tom věděli a nic by tam nenechávali. Mohla je ale zmást velká bytelná schránka, na níž byl ještě původní štítek s neponěmčeným jménem bývalého majitele.

Waltr se rozhlédl po ulici... nikoho neviděl. Dělnická čtvrť se ve všední den vyprázdnila hned brzy po ránu. Věděl, že městský strážník dohlíží tou dobou u školy a policejní a vojenské hlídky si předávají službu. Mohl nejvýš potkat nějaké dítě na cestě do školy nebo ženu mířící na tržiště. Zastavil se u schránky a ještě jednou se rozhlédl, pak rychle odklopil víko a mrkl štěrbinou do jejího nitra. Nějaký zapomenutý pokroucený papír ležel na dně. Dospělý by to nedokázal, ale Waltrova ruka se do úzkého otvoru vtěsnala, špičkami prstů přitlačil list ke stěně a po ní jej táhl vzhůru. Trochu si při prudkém pohybu odřel klouby. Operace se ale zdařila, růžek vykoul ven a Waltr ho opatrně uchopil palcem a ukazovákem druhé ruky a vytáhl. Koukl na kostrbatá písmenka řazená do řádek, aby se ujistil, že jde skutečně o leták, a kvapně ho ukryl do kapsy.

Rozhlédl se.

Ne, nikdo jej neviděl.

Vyběhl na most přes říčku a na okamžik se zastavil, cítil, jak mu bije

srdce, jak se zajíká a lapá po dechu. Pohlédl do vody, z níž stoupal zimní chlad, a potom obrátil pohled k vysokým stromům nad hradbami, kde se ze svého nocoviště sbírali havrani a s křikem se rozlétali po kraji. Vysoko nad nimi kreslil na nebi čáru letoun Horten HIX, podobající se mohutnému křídlu. Zhluboka dýchal a sám sebe přesvědčoval, že se nic neděje, vůbec nic... Obešel uzavřenou knihtiskárnu a podél říčky zamířil ke škole. Přestože si zašel, dorazil do třídy úplně první.

Usedl do lavice a cítil, jak se mu leták skrz látku propaluje do kůže. Položil na kapsu ruku, jako by ho tím lehkým dotekem konejšil.

Do dveří vešel Karl. Usmál se, ale vzápětí si uvědomil, že by se měl spíš mračit. „Co tu děláš tak brzy?“ podivil se.

Waltr sáhl do tašky a vyrovnával si na lavici učebnice. „Chci si ještě zopakovat dějepis, měl bych být zkoušený.“ Ani na okamžik jej nenapadlo, že by leták odnesl na stanici či na komisariát nebo jej předal tatínkovi. Chtěl ho mít pro sebe... Chtěl do něho v skrytu nahlížet a předčítat si ta zapovězená slova, která mohou majiteli přinést i smrt – jako třeba kniha kouzel vyvolávajících demony... Připadal si mocnější, když měl u sebe takovou věc, přestože zatím ani netušil, co je v ní napsáno... Jak vlastně zabíjejí ty mrzáky v nemocnicích a co jedí lidé na východě horšího než kočky?

Zdvihl se a odešel na záchodky. Školník ještě neotevřel okna, a tak to tam kysele čpělo. Waltr se zavřel do kabinky a opatrně leták vyndal z kapsy. Rozprostřel ho na klíně a uhladil dlaní. Písmenka na řádku poskakovala, jako by bylo každé tištěno zvlášť. Bylo v něm napsáno ale něco jiného, než o čem mluvila stará Steinová. Velká černá písmena na levném dřevitém papíru...

SATANE TVE JMENO JE FUHRER.

RISE JE ZEMI ZIA.

**JEN SPOJENECTVI S TEMNYMI SILAMI DOPOMOHU
K VITEZSTVI.**

**THULE A VIRST JSOU SPOLEČENSTVI SPRISAHANCU
DABIA A NOVE ZBRANE JSOU DRAPY DEROUCI SE
NA SVET Z TEMNOT PEKLA.**

Waltr ani nedýchal. Virst a Thule – v novinách psali, že právě úžasné objevy těchto společností způsobily obrat ve válce. Převaha ve vzduchu dovolila zničit Anglii a zamířit dál... Vědecké vynálezy a d'ábel...? Co je to za nesmysl? podivil se.

Z chodby kdosi halasně vešel na záchodky, prudce otevřel a s hromovým zaduněním zabouchl. Okované boty zaškrabaly na dlaždicích. Postupně rozrážené dveře kabiněk tloukly o boční stěny z překližky. Na Waltrovu zavřenou tvrdě narazila pěst.

„Kdo je tam!“

Seppův skřípavý hlas přimrazil chlapce k zemi.

„Tak kdo je tam?“ klouby zabušily na výplň. „Ozvi se!“

„Já,“ vydechl, zmačkal leták a cpal ho rychle do kapsy.

„Kdo, já? Neumíš pořádně odpovédět?“

„Waltr.“

Sepp se rozchechtal. „Co tam děláš, ty prase? Proč se zavíráš? Ihned otevři!“

Natáhl se a otočil západkou.

Sepp kopl do dveří, až zadrnčely. „Ty sem nemáš nárok chodit, rozumíš? Nechci se dotýkat tvý odporný špíny. Takový, jako seš ty, nesměli nikdy mezi normální lidi.“

Waltr se snažil vyklouznout ven.

„Stůj, vyndej kapesník a utři po sobě prkýnko, který jsi zasvinil! Ještě by se od tebe mohl někdo nakazit.“ Brunátný Sepp stál rozkročený s rukama zaťatýma v pěst. „Dělej!“

„Já nemám kapesník,“ šeptl Waltr.

„Tak to utři svetrem.“

„To ne...“

„Ty nechceš!? Odpoledne budeme na schůzce trénovat údery hranou dlaně. Chceš být mým cvičným panákem?“ Udeřil do křehké stěny kabinky, až dřevo zapraštělo. „Myslíš, že to neudělám? Co...?“

Waltr couvl.

„Ostatní se možná tvýho otce bojí, ale já... já z něj strach mít nemusím! Já se nemusím bát nikoho!“

Dveře do chodby se opět otevřely a na záchodky nakoukl školník –

kulatá tvář s úzkým knírkem pod bambulatým rudým nosem. „Co se tu děje? Co je to za rámus?“

Sepp se mu šklebil do obličeje. „Herr Schulwart, kamarád se zabouchl a nemohl otevřít. Jen jsem mu trochu pomáhal.“

„Běžte do třídy,“ zavelel školník a čekal, dokud kolem něj neprojdou ven.

Vpředu Waltr a krok za ním Sepp. Funěl mu do týla. „Tak odpoledne, těš se, něco takovýho jsi ještě nezažil... Z týhle školy vypadneš, o to se postarám, tady není pro takový, jako jsi ty, místo.“

Sálavá nenávisť byla jako jed.

Vešli do třídy, Waltr usedl na své místo a zatoužil být neviditelný. Sepp se připojil ke Gomulkovi, stojícímu u okna, a cosi mu šeptal do ucha, dívali se potom na Waltra a zběsile se smáli.

Třída se plnila, služba utírala mokrou houbou tabuli, až se černě leskla... Na katedře ležela třídnice otevřená na poslední popsané stránce, připravená k zápisu. Chlapci se usazovali do lavic a tlumili hlasy. Jemný šum hovoru nakonec přehlušil příznačný krok dějepiséře, blízcího se chodbou. Cesta ze sborovny mu trvala o něco déle než ostatním profesorům, a tak vyrážel hodnou chvíli před zvoněním. Přicházel zvolna, krok za krokem... protéza s třesnutím dopadala na podlahu.

Vzal za kliku a v tu chvíli zazvonilo. „Jak to, že ještě nejste v lavicích,“ pronesl úsečně, „proč nemáte nechystané učebnice Reinere, Gomulko?“

Sepp chytl kamaráda za rameno a stiskl mu je, jako by tím stvrzoval jakousi dohodu.

Waltra z jejich porozumění jímal děs. Chvěl se a třas mu z rukou a nohou pronikal do hrudi.

Černá dějepisářova uniforma zastínila třídu. Gomulka rychle doběhl na místo, Sepp ale mířil ke svému vedle Waltra zvolna, a dokonce ještě oslovil jednoho z chlapců. Profesor, rozčilený na nejvyšší míru, kulhal k jejich lavici.

Waltr vstával a pohled mu přitom padl na Seppovu brašnu pohozenou na zemi. Bylo to spíše vnuknutí než nápad... bleskurychle sáhl do kapsy, vyňal z ní pomačkaný leták a hodil jej navrch nepořádně

rozšklebené tašky. Pak prudce vstal, až židle s třesknutím narazila na lavici za jeho zády. Vypjal se do pozoru a dlaně pevně přimkl k bokům.

Dějepisář už stál před ním. Přelétl jej pohledem a pak jím spočinul na Seppovi, který teprve teď dorazil na místo.

„Vy,“ vyštěkl, „mladý muži, vy jste si ještě nestačil připravit učebnice na mou hodinu?“

Sepp se zamračil. „Musel jsem něco důležitého zařídit.“

„Musel jste si něco důležitého zařídit,“ opakoval po něm dějepisář. „Co je pro vás důležitějšího než dějiny Říše, co může být důležitějšího –“ zvyšoval hlas.

„Připravoval jsem program na schůzku Nové mládeže.“

„Mlčte, na nic jsem se vás neptal. Okamžitě se připravte na hodinu.“

Waltr fascinovaně sledoval pomačkaný leták navrchu tašky a rozzlobeného profesora přímo před sebou.

Sepp se sklonil, chopil se brašny a položil ji na lavici. Sáhl do ní a vyjmul knihu... po jejích deskách klouzal dřevitý poskládaný papír. V posledním okamžiku, dřív než dopadl na zem, ho zachytil a lhostejně položil před sebe. Čitelné bylo jen jediné slovo – SATAN.

Dějepisář zalupal po dechu. „Co to máte?“

„Nic,“ odsekl Sepp.

„Jak to, že nic?“

„Tedy... já nevím, co to je. Není to moje.“

„Vám to nevypadlo před chvílí z ruky?“

„Vypadlo, ale moje to není.“

„Podejte mi ten papír, Reinere.“

„Říkám, že to není moje.“

„A já vám povídám, abyste mi ho podal.“ Pokořený Sepp vztekle hrábl po papírku a podal ho profesorovi. Ten se opřel pevněji o zdravou nohu, rozložil leták a přiblížil ho k očím.

„Kde jste tu špínu vzal?“

„Říkal jsem, že to není moje.“

„Vy tedy nevíte, co je tady napsáno.“

„Nein,“ vyprskl Sepp.

„Dobrá,“ řekl odměřeně profesor, „vemte si tedy své věci a pojd'te se mnou do ředitelny.“

„Proč?“

Dějepisáři se zachvěly svaly ve tváři. „Protože ti to říkám, ty drzý spratku.“

„Jak to se mnou mluvíte? Povím to svému otci a ten vám...“

Profesor se opřel o lavici a jedním dlouhým krokem se ocitl před Seppem. Chytil jej pod krkem za košili a přitáhl si ho k sobě. Hleděli si z očí do očí. Pak se dějepisář opanoval a úsečně pronesl: „Váš otec se samozřejmě dozví, co nosíte do školy... Myslím, že bude nejlepší, když mu zavoláme hned teď z ředitelny. Řešení podobných případů spadá koneckonců do jeho kompetence.“

Sepp nechápavě valil oči, naprázdno polykal. Pak vzal do ruky svou brašnu a nechal se vyvést z učebny jako ovce na porážku.

Dveře zaklaply. Pár vteřin trvalo hrobové ticho a potom se chapci rozhovořili.

„Co to bylo za papír?“ zeptal se Waltra Pavel. „Co na něm bylo napsáno?“

„Myslím, že to byl nějaký zakázaný leták,“ protlačil s obtížemi slova ze staženého hrdla.

*

Schůzka Nové mládeže se nekonala. Ještě dopoledne přijelo pro Seppa auto z komisariátu. Černá limuzína zastavila před vchodem a vystoupili z ní dva muži, kteří si pro něj došli do ředitelny. Jeho otec mezi nimi nebyl, buďto zůstal v autě, anebo možná ani neodešel z komisariátu. Ven vyšla trojice zcela klidně, Sepp šel mezi muži dobrovolně.

Waltr stál u okna a díval se, jak nastupují do vozu. Přemýšlel, kdy asi Seppa napadne, že mu leták podstrčil on, a jak dlouho mu asi bude trvat, než o tom, že to byl právě on, přesvědčí ostatní.

Po vyučování se Waltr vydal na městský hřbitov. Jen tam si mohl být jistý, že na nikoho známého nenarazí a bude moci v klidu přemýšlet. Prošel otevřenou branou a pozdravil zřízence, který hrabal listí na hlavní cestě. Potom zahrnul na jednu z vedlejších pěšinek mezi prostými vojenskými rovy a zamířil k rodinné hrobce, kterou získali

před několika lety po vysídleních. Byla jednou z největších, stála na významném místě u zdi a kolem ní rostly mohutné cypřiše. Otec ji odkoupil výhodně od města. Na jeho pokyn z ní potom zřizenci vynesli staré kosti, hodili je do společného hrobu a celou ji vyčistili. Mohutný mramorový blok se jmény nechal otec zbrousit a do hladké temné plochy nechal vytesat jediné slovo – Fleischer. Hrobka byla zatím prázdná, až v neděli do ní pohřbí strýčka Heinricha... vlastně... uvědomil si Waltr, ona zůstane prázdná i potom, protože jediné, co mohou ze strýčka pohřbít, je jeho slavnostní uniforma, uložená v leštěné dubové rakvi. Dál zůstane čistá, bez nafouklého těla... možná by něco takového tatínek v jejich hrobce uložit ani nenechal. Uniforma s vyznamenáními a naleštěné boty se do ní hodí mnohem víc, než kdo ví jak znetvořený umrlec.

Na jaře byli naposledy na starém vesnickém hřbitově. Společně stáli před náhrobkem s tak zvláštně znějícími jmény – František a Jiřina Řezníčkovi. Nedlouho nato nechal tatínek hrob zrušit.

Waltr seděl na lavičce a zadumaně hleděl na černý mramor. Čekal, až hodiny na kostelní věži odbijí pátou – pak odpočítal každý z temných úderů, zdvihl se a zamířil k domovu. Tou dobou otec obvykle usedal k večeři.

Když otevřel dveře, patřil jeho první pohled věšáku. Otcův kožený kabát už na něm visel a dole pod ním stál pár naleštěných holínek. Žádná mimořádná práce jej dnes nezdržela.

Waltr si sundal svrchník, zul boty a vešel do jídelny. Otec seděl nad talířem s polévkou, a když jej uviděl, jen významně zdvihl obočí.

Matka odsunula židli a vstávala. „Kdes byl tak dlouho, chlapče?“ ptala se smířlivě.

Beze slova došel až před jídelní stůl a zastavil se před otcem. Upřeně se na něj zahleděl.

Mám se chvěl hlas. „Posaď se, Waltře, naliji ti polévku... Stalo se něco?“

Chvilku přemýšlel nad tím, jak ho má vlastně oslovit. Všechna obvyklá označení mu přišla v takové situaci nepříhodná, nakonec řekl: „Pane,“ viděl, jak otci poklesla brada, „pane, rozhodl jsem se odejít ze školy do výcvikového tábora Vrilu.“

Otec nebyl v první chvíli schopen slova a překvapeně hleděl na syna.

„Co to, Waltře, říkáš?“ zhrozila se máma. „Omluv se tatínkovi za to, že jdeš pozdě, za to, co jsi řekl. Omluv se a on ti odpustí.“

Otec prudce odložil lžici. „Co je to za výmysl? Kde se v tobě vzala ta odvaha?“

„Já už se nechci všeho zbytečně bát.“

„A myslíš, že na frontě strach mít nebudeš? Možná jsem tě měl vzít s sebou někdy do práce, abys viděl jak vypadá smrt – cizí smrt, Waltře, smrt, která se tě ani v nejmenším netýká.“

„Tatínku, co to říkáš,“ zhrozila se máma, „nemluv o takových věcech.“

„Ani popravovat není nijak jednoduché. Každý den je ale jeden z nich poslední a ty potom můžeš odejít domů...“

„Takhle nemluv, tatínku,“ zmohla se máma poprvé, co Waltr pamatoval, na odpor. „Zabíjí, ten stroj zabíjí a zabíjel by, i kdybys na něj nedohlížel.“

„Dneska si mě k sobě zavolal Herr Reiner, našli u jeho syna leták, a on tvrdil, žeš mu ho musel podstrčit ty.“

Maminka sepnula ruce a roztrásla se jí brada.

„Řekl jsem mu, že bys něčeho takového nebyl schopen, že za tebe ručím,“ měřil si chlapce ledovým pohledem. „Zítra k vám přijde vyšetřovatel a bude zjišťovat, odkud se vzal.“

Waltr zaťal ruce v pěst. Hleděl skrz otce na bílou stěnu.

„Já jsem ho přinesl do třídy. Já jsem to byl.“

„Nebyl,“ řekl otec, „tys to být nemohl.“

„Byl.“

Otec prudce vstal, židle se překotila a s třesknutím narazila na podlahu. „Chceš nás všechny zničit?“

„Ne, ale už se nechci všeho bát.“

Hleděli si z očí do očí. Waltr čekal na ránu, která zákonitě musela přijít. Představil si ji, aby se s ní snáz vyrovnal – nejprve pěst, sevřenou pěst letící vzduchem a zastíňující světlo – náraz – palčivou bolest, na tváři i uvnitř ní – a krev...

Otec jej neudeřil. „Zítra ráno tě odvezu do Vrilu,“ řekl, „budeš se

hlásit jako dobrovolník. Do školy už nepůjdeš.“

„Ale tatínku,“ vzlykla máma. „Snad můžeš něco udělat...“

„Drž už hubu,“ zařval.

Všechny dětské strachy Waltrovi náhle připadaly nicotné. Už by se nebál temné noci, nezavíral by okno před upíry a vlkodlaky, neustupoval Seppovi. Dokonce by si přál, aby na něj strýček znovu promluvil a poradil mu, až přijde jeho čas.

Jediná věc, kterou si s sebou do Vrilu Waltr vzal, byla strýčkova podobizna ze svátečního pokoje.